

## ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 347.513

Соломія Василів

Національний університет “Львівська політехніка”,  
Інститут права, психології та інноваційної освіти,  
старший викладач кафедри цивільного права та процесу  
solomia.vasyliv@ukr.net  
ORCID: 0000-0003-4911-3949

### ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНШИХ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

<http://doi.org/10.23939/law2020.27.181>

© Василів С., 2020

У статті досліджено основні положення цивільного процесуального законодавства у частині правового регулювання інституту інших учасників судового процесу. Автором наголошено на актуальності тематики дослідження в контексті реформування судової системи в цілому та цивільного процесу зокрема. Інші учасники судової справи в цивільному судочинстві складають окрему групу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин. Головною особливістю цієї групи суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин є відсутність юридичної зацікавленості у результаті розгляду і вирішення цивільної справи, проте їх роль та значення у вирішенні справи теж вагома. У ЦПК України визначений перелік інших учасників судового процесу та в окремих статтях окреслено правовий статус кожного з них, однак такий перелік не можна вважати повним, оскільки тривають дискусії щодо залучення до складу інших учасників судового процесу таких суб'єктів як педагог, психолог. У статті проаналізований зарубіжний досвід правового регулювання правового статусу інших учасників цивільного процесу, а також висвітлені питання інституту консультанта, технічного консультанта у цивільному процесуальному праві зарубіжних держав. У статті висвітлено класифікації інших учасників судового процесу, а саме поділ на дві групи: особи, які в силу своїх професійних обов'язків мають здійснювати організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник), ці учасники процесу знаходяться в штаті суду, тому іноді їх зараховують до осіб, діяльність яких пов'язана з правосуддям; особи, які сприяють розгляду та вирішенню цивільної справи по суті (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, експерт у галузі права), також ці учасники процесу виконують функцію сприяння здійсненню правосуддя у цивільних справах. Також автор звертає увагу на необхідність вдосконалення правового регулювання статусу таких суб'єктів як помічник судді та експерт у галузі права, усунення окремих недоліків понятійного апарату цивільного процесуального законодавства у питанні інших учасників судового процесу.

Ключові слова: інші учасники судового процесу, помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, експерт у галузі права.

**Постановка проблеми.** Реформування системи правосуддя зумовило внесення суттєвих змін і до чинного цивільного процесуального законодавства. Метою судової реформи було створення належних умов для захисту порушених прав та охоронюваних інтересів фізичних, юридичних осіб, держави зокрема і в порядку цивільного судочинства. Значних змін зазнала інституція учасників судового процесу в цивільному судочинстві. Зокрема, до складу таких суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин як інші учасники судового процесу були вперше віднесені помічник судді та експерт у галузі права, що потребує аналізу їх правового статусу. Окрім того, перелік інших учасників судового процесу визначений у статті 65 ЦПК України викликає застереження у багатьох науковців та практиків у сфері права своєю неповнотою, адже вже давно обговорюються питання віднесення до категорії учасників судового процесу у цивільному судочинстві психологів, педагогів.

**Аналіз дослідження проблеми.** Значний доробок у дослідження інституту інших учасників судового процесу у цивільному судочинстві був здійснений такими науковцями як М. Гурвіч, Н. Зейдер, А. Клейнман, К. Юдельсон, Н. Чечіна, Д. Чечот, М. Шакарян, М. Штефан. Напрацювання цих науковців у подальшому стали основою для подальшого дослідження правового статусу інших учасників цивільного процесу, особливостей їх правового статусу. Серед українських науковців у галузі цивільного процесуального права цій проблематиці приділяли увагу такі автори як, Ж. Васильєва-Шаламова, О. Дубинский, А. Кравченко, В. Кравчук, І. Зеленкова, О. Угриновська, Ю. Червоний, С. Фурса.

**Мета статті** – окреслити питання особливостей правового статусу інших учасників судового процесу як суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

**Виклад основного матеріалу.** Окрему групу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин становлять інші учасники судового процесу, до яких, відповідно до статті 65 ЦПК України, віднесені помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

Однак, на думку провідних науковців та юристів-практиків, перелік осіб, зазначений у статті 65 ЦПК України, не є повним. Наприклад, В. Кравчук та О. Угриновська, коментуючи відповідні норми ЦПК України, вказують, що до складу інших учасників процесу треба також віднести і таких суб'єктів як педагоги та лікарі [1, с. 156].

Таку позицію науковців варто визнати слушною, оскільки на практиці участь таких суб'єктів як педагоги, психологи, лікарі є потрібною. До прикладу, у разі участі у цивільному судочинстві малолітніх або неповнолітніх осіб, допиту неповнолітніх чи малолітніх свідків (ст. 232 ЦПК України).

Цікавим є досвід інших держав у правовому регулюванні інституту інших учасників цивільного процесу (осіб, які сприяють здійсненню цивільного процесу). Цивільним процесуальним законодавством окремих держав передбачений такий учасник цивільного процесу як консультант. До прикладу, у Німеччині, де існує адвокатська монополія на представництво інтересів сторін у цивільному судочинстві, запроваджено інститут консультанта, який покликаний допомагати стороні під час судових засідань, а саме: бути присутнім у судовому засіданні разом зі стороною під час слухання цивільної справи, представляти інтереси особи виключно під час слухання справи у суді як адвокат у разі, коли сторона виявила бажання самостійно вести цивільно-правовий спір у суді. Окрім того, заяви консультанта у судовому засіданні під час слухання цивільної справи вважаються такими, що зроблені стороною, якщо сторона не заперечує проти них (ст. 90 ЦПК Німеччини) [2, с. 41].

Натомість, у Японії з 2003 року запроваджений інститут технічного консультанта, який був долучений до учасників цивільного процесу у зв'язку зі зростанням кількості цивільних справ, що

потребують спеціальних знань у таких галузях як архітектура, будівництво, інтелектуальна власність, медицина. Суд в Японії має право з власної ініціативи залучати технічного консультанта в разі вирішення питання про необхідність призначення проведення експертизи або потреби роз'яснення учасникам справи вузькопрофільних питань, спеціальної термінології, які виникають чи застосовуються у процесі доказування у цивільній справі [2, с. 42]. Такий досвід правового регулювання інших учасників цивільної справи не лише заслуговує дослідження, але й запровадження у правозастосовчу практику в Україні.

Усіх осіб, визначених статтею 65 ЦПК України як інших учасників справи, у науковій літературі поділяють на дві групи [3, с. 186]. До першої групи учасників процесу відносять осіб, які в силу своїх професійних обов'язків мають здійснювати організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник), ці учасники процесу знаходяться в штаті суду, тому іноді їх відносять до осіб, діяльність яких пов'язана з правосуддям.

Другу групу інших учасників процесу складають особи, які сприяють розгляду та вирішенню цивільної справи по суті (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, експерт у галузі права), також ці учасники процесу виконують функцію сприяння здійснення правосуддя у цивільних справах.

Власну класифікацію інших учасників процесу пропонує Ю. Білоусов, який поділяє таких суб'єктів на тих, участь яких обов'язкова, і на тих, які залучаються до розгляду цивільної справи за потреби. Автор наголошує на тому, що секретар судового засідання та судовий розпорядник мають бути обов'язковими учасниками при розгляді будь-якої цивільної справи, оскільки вони є працівниками суду, а отже їх участь у процесі розгляду цивільної справи є виконанням ними службових (функціональних) обов'язків. В той сам час участь осіб, які сприяють розгляду і вирішенню справи по суті, на відміну від таких учасників цивільного процесу як секретар судового засідання і судовий розпорядник, має необов'язковий (факультативний) характер, оскільки ці учасники процесу залучаються судом до участі у справі залежно від обставин конкретної цивільної справи [4, с.293].

Звичайно, запропонована видова характеристика інших учасників цивільного процесу є обґрунтованою та такою, що відповідає нормам цивільного процесуального права.

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговують норми цивільного процесуального права, які визначають правовий статус “нових” учасників процесу, які вперше були закріплені у такому статусі лише два роки тому – помічника судді та експерта з питань права.

У новій редакції ЦПК України вперше помічник судді визначений як суб'єкт цивільних процесуальних відносин – інший учасник судового процесу (ст. 66 ЦПК України). Законодавець лише загально окреслює завдання та обов'язки помічника судді.

Правовий статус та вимоги до особи помічника судді детально регламентовані не цивільним процесуальним законодавством, а Законом України “Про судоустрій і статус суддів” [5] та Положенням про помічника судді [6].

Так у Положенні подається визначення поняття помічника судді, а саме помічником судді є працівник патронатної служби суду, завданням якого є забезпечення реалізації суддею повноважень у сфері правосуддя, таким чином завданням у цивільному судочинстві полягає у здійсненні правосуддя у цивільних справах [6].

Саме цими нормативними документами визначені вимоги до осіб на посаду помічника судді та порядок призначення помічника на посаду, зокрема, до таких вимог віднесені наявність громадянства України та наявність вищої юридичної освіти (ст. 157 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”).

Особа помічника судді, зокрема в цивільному судочинстві, відіграє важливу процесуальну роль, тому юристами-практиками, суддями часто висловлюються досить суперечливі точки зору з приводу правового регулювання статусу такого учасника процесу.

Іноземний досвід засвідчує, що з метою зменшення навантаження на суддів у процесі розгляду та вирішення цивільних справ, має місце навіть делегування певних суддівських функцій помічникам суддів, а за таких умов суддя може зосередитися більше на процесі розгляду цивільної справи, постановленні законного і обґрунтованого рішення, виконанні інших функцій, які потребують високої кваліфікації, знань та досвіду у сфері правосуддя у цивільних справах.

Так, вважаємо аргументованою позицію судді Великої Палати Верховного Суду України О. Кібенко, яка, аналізуючи статус помічника судді (незалежно від суду, де працює помічник), вказує на необхідність встановлення певних правових запобіжників щодо неналежного впливу помічника (помічників) на суддів у процесі здійснення правосуддя, а також на потребі закріплення, зокрема і в цивільному процесуальному законодавстві, норм, що унеможливають зловживання з боку помічника судді процесуальними правами та встановлення відповідальності за такі дії помічника [7].

Особливі дискусії серед юристів-практиків та наукового співтовариства викликає питання участі у цивільному судочинстві такого суб'єкта як експерт у галузі права. Насамперед, варто звернути увагу на недоліки понятійно-категоріального апарату, який застосовує законодавець, окреслюючи правовий статус цього суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин. Так, у статтях 65, 73 ЦПК України законодавець використовує термін “експерт з питань права”, натомість у статтях 114, 115 ЦПК України йде мова про висновок “експерта у галузі права”. Проблема уніфікованого підходу до формування категоріально-понятійного апарату цивільного процесуального права присутня в чинному Цивільному процесуальному кодексі України. Категоріально-понятійний апарат є системою погоджених та взаємообумовлених понять та категорій, які створюють умови для теоретичного пізнання правових явищ, процесів [8, с. 20]. Адже чим досконаліше та детальніше розроблені правові категорії та поняття юридичної науки, тим досконалішою є правова наука, позитивне право, правові норми окремих галузей права, тим якісніше та повніше право буде здійснювати регулювання суспільних відносин [9, с. 50–51]. Одним з основних завдань правової науки є формування певних правових категорій та понять.

Саме тому вважаємо слушною аргументацію Ю. Рябченка щодо нормативного закріплення єдиного терміну “експерт у галузі права” [10]. Адже цей суб'єкт позиціонується як експерт – особа, яка володіє спеціальними знаннями у певній сфері, при цьому сфера таких спеціальних знань виходить за межі конкретних питань, які поставлені судом. Хоча експерт у галузі права і видає висновок з тих питань, які були йому поставлені, проте, відповідно до частини 1 статті 73 ЦПК України, такий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин повинен мати науковий ступінь та бути визнаним фахівцем у галузі права. Таким чином, вправильно застосовувати термін “експерт у галузі права”, а не “експерт з питань права”.

Може видаватися недоречним введення до складу інших учасників цивільного процесу експерта з питань права, оскільки кожен суддя є фаховим правником, тобто є тим самим експертом з питань права і може самостійно вирішити усі питання правового змісту.

Водночас, інститут експерта у галузі права не є цілковитою новелою чинного ЦПК України, адже у судах вищих інстанцій вже давно застосовуються висновки таких експертів для прийняття рішень у справі. При Верховному Суді України створена Науково-консультативна рада (стаття 47 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”), до якої входять фахівці у галузі права високої кваліфікації, з метою підготовки наукових висновків з питань, що входять до компетенції Верховного Суду України та потребують наукового обґрунтування [11].

Цивільний процесуальний закон визначає вимоги до осіб, які можуть залучатися у цивільний процес у якості експертів у галузі права, зокрема, такі особи повинні мати науковий ступінь та бути визнаним фахівцем у правній науці (ч. 1 ст. 73 ЦПК України). Якщо формальна вимога процесуального закону про науковий ступінь (хоч законодавець має зазначити саме про науковий ступінь у галузі права) видається зрозумілою, адже її дотримання може бути підтвержене документально, то така оціночна вимога як бути “визнаним фахівцем” у галузі права, може бути оцінена по-різному.

Така невизначеність вимог до учасника процесу може бути підґрунтям для зловживань процесуальними правами з боку недобросовісних учасників справи, зокрема сторін. Жодних роз'яснень у законі щодо критеріїв віднесення певних осіб до кола видатних фахівців у галузі правової науки та правозастосовчої діяльності немає, відсутні і відповідні роз'яснення Верховного Суду України.

Вважаємо, що у разі необхідності залучення у цивільний процес експерта у галузі права, варто враховувати такі фактори як фаховість залученої особи у тій галузі права, де власне необхідна така експертна думка. Хоча рішення про залучення експерта у галузі права та долучення виданого ним висновку до матеріалів цивільної справи приймає суд шляхом ухвалення ухвали (ч. 1 ст. 73 ЦПК України), на нашу думку, судом має бути врахована думка сторін щодо такого експерта.

Законодавчо не вирішено й питання наявності у експерта у галузі права певної зацікавленості у результатах цивільної справи, та як наслідок – можливість заявлення йому відводу, за аналогією з експертом чи спеціалістом (ч. 2 ст. 38 ЦПК України).

Цивільним процесуальним законодавством передбачено, що залучення експерта у галузі права можливе на будь-якій стадії цивільного процесу, проте, надання ним висновку може мати місце лише з обмеженого кола запитань: з питань застосування аналогії закону та аналогії права та з питань визначення змісту норм іноземного права відповідно до їх офіційного чи загально-прийнятого тлумачення, а також відповідно до практики застосування та правової доктрини відповідної іноземної держави (ч. 1 ст. 114 ЦПК України).

Хоча норми про висновок експерта у галузі права містяться у Главі 5 ЦПК України, що регулює інститут доказування у цивільному процесі, процесуальним законодавством дуже обмежується значимість експертного висновку з питань права як засобу доказування у процесі. Так, частиною 1 статті 115 ЦПК України визначено, що висновок експерта у галузі права не може бути доказом у цивільній справі, а застосовується як консультативно-допоміжне джерело інформації. У свою чергу суд, хоч і має право посилатися на висновок як джерело отримання відомостей, що мають значення для справи, проте є самостійним у вирішенні певних питань.

Зазначені положення, безперечно, мають дещо суперечливий характер, адже якщо експерт у галузі права є учасником процесу, то й виданий ним висновок має бути засобом доказування у цивільній справі.

Введення до складу учасників процесу експерта у галузі права, безперечно, є позитивним кроком на шляху реформування цивільного процесуального права, є прикладом впровадження прогресивного зарубіжного досвіду у цивільному судочинстві, проте вважаємо за необхідне законодавчо закріпити чіткі об'єктивні вимоги до осіб, які можуть бути залучені до участі у цивільній справі у якості експерта у галузі права, визначити його права та обов'язки в цивільному процесі, відповідальність такого експерта за неналежне виконання ним своїх процесуальних обов'язків, а також вирішити питання можливості відшкодування сторонам судових витрат, понесених ними у зв'язку з участю у справі експерта у галузі права.

**Висновки.** Внаслідок проведеного наукового дослідження варто зауважити, що в науці цивільного процесуального права питанню правосуб'єктності інших учасників судового процесу приділяється мало уваги, а як наслідок можемо спостерігати відсутність чіткого нормативного окреслення особливостей правосуб'єктності інших учасників цивільного процесу, які в силу своїх професійних обов'язків мають здійснювати організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник) та інших учасників, які сприяють розгляду та вирішенню цивільної справи по суті (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, експерт у галузі права).

Проведене дослідження правового статусу помічника судді виявило ряд недоліків у правовому регулюванні правового статусу цього суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин, зокрема вважаємо за необхідне закріпити, зокрема і в цивільному процесуальному законодавстві,

норми, що унеможливають зловживання з боку помічника судді процесуальними правами та встановлення відповідальності за такі дії помічника.

У чинному Цивільному процесуальному кодексі України присутні проблеми уніфікованого підходу до формування категоріально-понятійного апарату, зокрема, у визначенні поняття “експерта у галузі права”, тому вважаємо за необхідне внесення змін до статей 65, 73 ЦПК України, де треба застосувати поняття “експерт у галузі права” замість “експерт з питань права”.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

11. Кравчук В., Угриновська О. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України. Харків : Фактор 2010., 800 с. 2. Заварза Т. В. Порівняльний цивільний процес : навч.-метод. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 156 с. 3. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. ; за заг. ред. С. С. Бичкової. Київ : Атіка, 2006. 384 с. 4. Цивільний процес : навч. посіб. / Ю. В. Білоусов та ін. Київ: Прецедент 2005., 293 с. 5. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” (07.09.2019). 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402ext=%EF%EE%EC%B3%F7%ED%E8%EA+%F1%F3%E4%E4%B3>. 6. Положення про помічника судді, затверджене рішенням Ради суддів України (18.05.2018). 2018. № 21. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18>. 7. Кібенко О. Хто такий помічник судді – його права рука, спаринг-партнер чи таємний ляльковик?. 2019. Retrieved from: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/hto-takiy-pomichnik-suddi--yogo-prava-ruka-sparingpartner-chi-tae>. 8. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-ге вид. Київ: Алерта 2016., 528 с. 9. Панов М. Проблеми методології формування категоріального апарату юридичної науки. *Право України*. 2014. № 1. С. 50–59. 10. Рябченко Ю. Ю. Цивільний процесуальний статус експерта з питань права: питання вдосконалення правового регулювання. *Правова просвіта*. 2017. № 11. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravprs\\_2017\\_11\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravprs_2017_11_5). 11. Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді України, затв. Постановою Пленуму Верховного Суду України (02.02.2018). 2018. № 1. Retrieved from: [https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro\\_sud/ppn\\_kr/](https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/ppn_kr/)

### REFERENCES

1. Kravchuk V. M., Uhrynov's'ka O. I. Naukovo-praktychnyj komentar do Tsyvil'noho protsesual'noho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Civil Procedure Code of Ukraine]. Kharkiv : Faktor, 2010. 800 p. [in Ukrainian]. 2. Zavarza T. V. Porivnial'nyj tsyvil'nyj protses [Comparative civil process] : navchal'no-metodychnyj posibnyk. Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2018. 156 p. [in Ukrainian]. 3. Tsyvil'ne protsesual'ne pravo Ukrainy [Civil Procedure Law of Ukraine] : navchal'nyj posibnyk . Kyiv: Atika, 2006. 384 p. [in Ukrainian]. 4. Tsyvil'nyj protses : navchal'nyj posibnyk [Civil process]. Yu.V. Bilousov ta in. (2005). Kyiv: Pretsedent. 293 p. [in Ukrainian]. 5. Zakon Ukrainy “Pro sudoustrij i status suddiv” (07.09.2019) [Law of Ukraine “On Judiciary and Status of Judges”] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/find?text=%EF%EE%EC%B3%F7%ED%E8%EA+%F1%F3%E4%E4%B3>. 6. Polozhennia pro pomichnyka suddi, zatverdzhene rishenniam Rady suddiv Ukrainy [Provision for Assistant Judge]. (18.05.2018) No. 21. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18>. 7. Kibenko O. Khto takyj pomichnyk suddi – joho prava ruka, sparynh-partner chy taiemnyj lial'kovyk? [Who is the judge's assistant– – his right hand, sparring partner or secret puppet?]. 2019. Retrieved from: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/hto-takiy-pomichnik-suddi--yogo-prava-ruka-sparingpartner-chi-taemny-lyalkovik-.html>. 8. Skakun O. F. Teoriia prava i derzhavy [Theory of Law and State] : pidruchnyk 4-te vyd. Kyiv : Alerta, 2016. 528 p. [in Ukrainian]. 9. Panov M. Problemy metodolohii formuvannia katehorial'noho aparatu iurydychnoi nauky [Problems of methodology of formation of categorical apparatus of legal science]. *Pravo Ukrainy*. 2014. No. 1. p. 50–59. [in Ukrainian]. 10. Riabchenko Yu.Yu. Tsyvil'nyj protsesual'nyj status eksperta z pytan' prava: pytannia vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання [Civil Procedural Status of a Law Expert: Improving Legal Regulation]. *Pravova prosvita*. 2017. No. 11. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravprs\\_2017\\_11\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravprs_2017_11_5). 11. Polozhennia pro Naukovo-konsul'tatyvnu radu pry Verkhovnomu Sudi Ukrainy [Regulations on the Scientific Advisory Board of the Supreme Court of Ukraine]. (02.02.2018) No. 1. Retrieved from: [https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro\\_sud/ppn\\_kr/](https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/ppn_kr/)

Дата надходження: 30.06.2020 р.

**Vasyliv Solomia**

Lviv Polytechnic National University,  
Institute of Law, Psychology and Innovative Education,  
Department of Civil Law and Process Educational Scientific,  
Senior Teacher,  
Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

**TO THE QUESTION OF THE LEGAL STATUS OF OTHER PARTICIPANTS  
OF THE JUDICIAL PROCEEDINGS IN CIVIL JUDICIARY**

The article explores the main provisions of the civil procedural legislation regarding the legal regulation of the institute of other participants in the trial. The author emphasized the relevance of the research topic in the context of reforming the judicial system as a whole and the civil process in particular. Other litigants in civil proceedings form a separate group of civil procedural entities. The main feature of this group of subjects of civil procedural relations is the lack of legal interest as a result of the consideration and resolution of a civil case, but their role and importance in solving the case is also significant. The CPC of Ukraine defines a list of other participants in the trial, and in separate articles outlines the legal status of each of them, but such a list cannot be considered complete, as discussions continue to involve such subjects as a teacher, a psychologist into the composition of other litigants. The article explores the foreign experience of legal regulation of the legal status of other participants in the civil process, as well as the issues of the institute of consultant, technical consultant in civil procedural law of foreign states. The article highlights the classifications of other litigants, namely the division into two groups: persons who, by virtue of their professional responsibilities, must carry out organizational and technical support of civil proceedings (assistant judge, court secretary, court administrator), these participants are in the state court, so sometimes they are referred to persons whose activities are related to justice; persons assisting with the consideration and settlement of the merits of the case (witness, expert, specialist, translator, expert in the field of law), also these participants in the process perform the function of facilitating the administration of justice in civil cases. The author also draws attention to the need to improve the legal regulation of the status of such subjects as the assistant judge and expert in the field of law, eliminating certain shortcomings of the conceptual apparatus of civil procedural legislation in the issue of other participants in the trial.

**Key words:** other participants of trial, assistant judge, secretary of the judicial meeting, judicial manager, witness, expert, specialist, expert in the field of law.